

Akhlaq-i zistī

i.e., Bioethics Journal

2024; 14(39): e20

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

The role of School Moral Atmosphere and Psychological Coherence in the Quality of Academic life in Students

Bita Bemanian^{1*}, Shadi Zolfaghari², Niloofar Bahrami³

1. Department of Psychology, University of Science and Art, Yazd, Iran.

2. Department of Clinical Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

3. Department of Clinical Psychology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Identifying the factors influencing students' academic quality of life is of great importance for facilitating their scientific advancement and comprehensive development, which is one of the key responsibilities of the educational system. Therefore, the present study was conducted to examine the role of the school's ethical climate and psychological coherence in students' academic quality of life.

Methods: The present research method was descriptive-correlation. The statistical population of the research included all the male students of the first secondary school in district 5 of Tehran in the academic year of 2023-24 and 120 people were selected as a sample using available sampling method. The research tools included the school moral climate questionnaires of Schulte et al. (2002), psychological coherence of Antonovsky (1987) and the quality of academic life of Bourke & Smith (1989). Data were analyzed using Pearson's correlation test and multiple regressions with the help of SPSS 22 statistical software.

Ethical Considerations: Verbal consent of the participants was obtained and they were assured about the confidentiality of the information.

Results: The results showed that there was a direct relationship between the components of school moral atmosphere and psychological cohesion with the quality of academic life ($P < 0.01$). Also, the components of school moral atmosphere and psychological cohesion explain 58% of the variance of the quality of academic life.

Conclusion: Based on the results, in order to improve students' academic quality of life, programs can be developed to enhance the school's ethical climate and, consequently, strengthen students' psychological coherence.

Keywords: School Moral Climate; Psychological Coherence; Quality of Academic Life; Students

Corresponding Author: Bita Bemanian; **Email:** bemaniyanibita@gmail.com

Received: April 02, 2024; **Accepted:** June 21, 2024; **Published Online:** January 05, 2025

Please cite this article as:

Bemanian B, Zolfaghari SH, Bahrami N. The role of School Moral Atmosphere and Psychological Coherence in the Quality of Academic life in Students. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e20.

نقش جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان

بیبا بمانیان^{۱*}، شادی ذوالفقاری^۲، نیلوفر بهرامی^۳

۱. گروه روان‌شناسی، دانشگاه علم و هنر، یزد، ایران.

۲. گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۳. گروه روان‌شناسی بالینی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: شناسایی عوامل مؤثر در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان، برای تمهید پیشرفت علمی و رشد همه‌جانبه آنان که یکی از وظایف مهم نظام آموزشی است، اهمیت به‌سزایی دارد، بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

روش: روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان پسر متوسطه اول ناحیه پنج تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۰۳ بودند که ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های جو اخلاقی مدرسه شولت و همکاران (۲۰۰۲ م.)، انسجام روان‌شناختی آنتونوسکی (۱۹۸۷ م.) و کیفیت زندگی تحصیلی بورک و اسمیت (۱۹۸۹ م.) بودند. داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با کمک نرم‌افزار آماری SPSS 22 تحلیل شدند.

ملاحظات اخلاقی: رضایت شفاهی مشارکت‌کنندگان اخذ و درباره محرمانه‌ماندن اطلاعات به آن‌ها اطمینان خاطر داده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی با کیفیت زندگی تحصیلی ارتباط مستقیم وجود داشت ($P < 0/01$). همچنین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی، ۵۸ درصد از واریانس کیفیت زندگی تحصیلی را تبیین می‌کنند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج به‌منظور بهبود کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان به تدوین برنامه‌هایی در جهت بهبود جو اخلاقی مدرسه و به تبع آن انسجام روان‌شناختی دانش‌آموزان اقدام کرد.

واژگان کلیدی: جو اخلاقی مدرسه؛ انسجام روان‌شناختی؛ کیفیت زندگی تحصیلی؛ دانش‌آموزان

نویسنده مسئول: بیبا بمانیان؛ پست الکترونیک: bemaniyanibita@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۱۶

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Bemnian B, Zolfaghari SH, Bahrami N. The role of School Moral Atmosphere and Psychological Coherence in the Quality of Academic life in Students. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e20.

مقدمه

مدرسه عموماً به عنوان یک نهاد اجتماعی حساس، نقش مهمی در تحقق هدف‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر عهده دارد و لازمه تحقق این هدف‌ها ایجاد و تقویت محیط‌های آموزشی جذاب و باکیفیت است (۱). از این روی، مدارس و محیط‌های آموزشی وظیفه دارند بکوشند تا از طریق جلب و ارتقای کیفیت زندگی دانش‌آموزان، علاقه و گرایش آنان به تحصیل را افزایش دهند (۲). کیفیت زندگی تحصیلی به معنای ارزیابی شناختی و عاطفی دانش‌آموزان از احساس بهزیستی، رفاه و رضایت کلی از همه تجربه‌های مثبت و منفی است که ریشه در فعالیت‌های درون مدرسه‌ای دارند و به صورت کلی مفهومی است که بر جنبه‌های رسمی و غیر رسمی فرآیند مدرسه مؤثر است و تحت تأثیر اجتماع تجارب افراد و روابط با همسالان قرار دارد (۳). این سازه شامل احساس رضایت از مدرسه، تعهد در برابر تکالیف تحصیلی، تعلق خاطر به مدرسه، مشارکت در فعالیت‌های تحصیلی، ادراک امنیت از مدرسه و درک مثبت از معلمان و همسالان است و نشان‌دهنده ارزیابی احساس و نگرش دانش‌آموزان نسبت به مدرسه است (۴). کیفیت زندگی دانش‌آموزان با پیامدهای تحصیلی، سلامت جسمانی، وضعیت روان‌شناختی، میزان استقلال، روابط اجتماعی و باورهای شخصی فرد مرتبط است (۵).

مدرسه بخشی مهم از زندگی دانش‌آموزان است، بنابراین باید با زندگی واقعی دانش‌آموزان ارتباط داشته باشد؛ از طریق فعالیت‌ها و فرصت‌های یادگیری می‌توان میان مدرسه و زندگی ارتباط برقرار کرد. در این صورت کودک به جای آنکه مطالب نظری را به امید کاربرد احتمالی در آینده‌ای دور فراگیرد، آن‌ها را از طریق تجربه مستقیم و در زندگی واقعی می‌آموزد، بنابراین جو مدرسه به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر زندگی آموزشی مطرح است (۶)، جو مدرسه تجربیات دانش‌آموزان، کارکنان مدرسه و والدین را از زندگی مدرسه از نظر اجتماعی، عاطفی، اخلاقی و تحصیلی منعکس می‌کند (۷). جو اخلاقی مدرسه جوی است که در آن

ارزش‌های اخلاقی، عدالت، همدلی، همکاری، توجه به تفاوت‌های فردی، احترام به نظرات دیگران، مسئولیت‌پذیری، رعایت مقررات و نقدپذیری بر روابط بین معلمان و دانش‌آموزان حاکم است (۸). جو اخلاقی مدرسه از طریق ارزیابی تعاملات و روابط معلمان و دانش‌آموزان در پنج اصل اخلاقی احترام به استقلال، ضرر نرساندن، نیکی کردن، عدالت و صداقت مورد بررسی قرار می‌گیرد و دارای سه مؤلفه شامل تعاملات و روابط بین معلم و دانش‌آموز (در این مؤلفه فاعل معلم است و بیشتر به نوع برخورد معلم با دانش‌آموز تأکید می‌شود)، دانش‌آموز با معلم و محیط یادگیری (در این مؤلفه بیشتر به نقش دانش‌آموز در برخورد با معلم و محیط یادگیری تأکید می‌شود) و دانش‌آموز با دانش‌آموز است (۹). مطالعات از رابطه جو اخلاقی مدرسه با حس تعلق به مدرسه (۱۰)، رفتارهای آسیب‌زای تحصیلی و رفتارهای مدنی تحصیلی (۱۱)، تعلل ورزی تحصیلی دانش‌آموزان (۱۲) حکایت دارند.

یکی از عوامل فردی و شخصیتی مرتبط با کیفیت زندگی، انسجام روان‌شناختی است (۱۳)، انسجام نوعی فرآیند روان‌شناختی پویا، سازش‌یافته و انسجام‌بخش است که ماهیتی زمانی دارد (۱۴). انسجام روان‌شناختی به تلاش فرد در یکپارچه‌کردن تجربه خود در گذشته، حال و آینده در جهت سازش و ارتقای خود اشاره دارد، این مدل به منظور درک یکپارچه‌ای از فرایندهای درون خود و همچنین آگاهی از آن‌ها و آگاهی بیش از پیش از پویش‌های درون روانی ساخته شده است (۱۵). انسجام روان‌شناختی به عنوان سازه‌ای شخصیتی دربرگیرنده سه مؤلفه درک‌پذیری (احساس اطمینان اشاره دارد که در آن فرد معتقد است هیچ چیز منفی یا حیرت‌آوری اتفاق نیفتاده و زندگی می‌تواند خوب معقولانه و مطابق انتظار پیش رود)، مدیریت‌پذیری (احساس داشتن منابع لازم برای حل مشکل و مبارزه با استرس‌ها را منعکس می‌کند) و معناداری (متضمن این نکته است که چقدر فرد زندگی را با ارزش می‌داند و تا چه حد این حس را نه فقط از لحاظ شناختی، بلکه به طور هیجانی به همراه دارد) است. افرادی که از انسجام روان‌شناختی بالایی برخوردارند، نسبت به از دست دادن روحیه از آسیب‌پذیری کمتری برخوردارند (۱۶). در

خرده‌مقیاس انسجام روان‌شناختی) حجم نمونه ۱۰۶ نفر برآورد شد. از آنجایی که معادله بالا حداقل حجم نمونه را محاسبه می‌کند، لذا برای تعمیم‌پذیری بیشتر و ریزش‌های احتمالی تعداد ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. ملاک‌های ورود افراد نمونه به این پژوهش شامل پسر بودن، مقطع تحصیلی متوسطه اول، دامنه سنی (۱۲ تا ۱۵ سال)، رضایت کتبی دانش‌آموز برای شرکت در پژوهش و ملاک‌های خروج شامل عدم تمایل به همکاری در پژوهش و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها بود. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های زیر بودند:

۱. پرسشنامه جو اخلاقی مدرسه: این مقیاس ۳۷ سؤالی توسط شولت (Schulte) و همکاران (۲۰۰۲ م.) ساخته شده که سه خرده‌مقیاس تعاملات و روابط بین معلم و دانش‌آموز دارای ۲۱ گویه، دانش‌آموز به معلم و محیط یادگیری دارای ۸ گویه و دانش‌آموز به دانش‌آموز دارای ۸ گویه را با استفاده از یک طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از درست نیست: نمره یک تا همیشه درست: نمره پنج نمره‌گذاری می‌شود. در پژوهش شولت و همکاران (۲۰۰۲ م.) روایی مقیاس با روش تحلیل عامل اکتشافی مورد تأیید قرار گرفت، پایایی این سه عامل با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شد که برای تعامل معلم با دانش‌آموز ۰/۹۵، دانش‌آموز با معلم ۰/۸۵ و دانش‌آموز با دانش‌آموز ۰/۸۹ به دست آمد (۲۳). در پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۷ ش.) روایی محتوایی توسط اساتید تأیید و پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۱ و برای هر یک از مؤلفه‌های تعامل بین معلم و دانش‌آموز ۰/۷۵، دانش‌آموز به معلم و محیط یادگیری ۰/۸۳ و دانش‌آموز به دانش‌آموز ۰/۸۰ گزارش شد (۷).

۲. پرسشنامه انسجام روان‌شناختی: این پرسشنامه ۱۳ سؤالی توسط آنتونوسکی (۱۹۸۷ م.) ساخته شد که سه مؤلفه کنترل‌پذیری (۳، ۵، ۱۰، ۱۳)، ادراک‌پذیری (۲، ۶، ۸، ۹، ۱۱) و معناداری (۱، ۴، ۷، ۱۲) را روی یک مقیاس هفت‌درجه‌ای لیکرت (۱=عدم تمایل و ۷=شدت تمایل) می‌سنجد. نمره ابزار با مجموع نمره سؤال‌ها به دست می‌آید،

پژوهش‌ها رابطه احساس انسجام روانی با کیفیت زندگی زنان با جراحی پستان (۱۷)، کیفیت زندگی کاری پرستاران (۱۸)، کیفیت زندگی سالمندان (۱۹)، اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان (۲۰)، بهزیستی تحصیلی (۱۳) تأیید شده است.

سازمان بهداشت جهانی به دلیل اهمیت کیفیت زندگی کودکان و نوجوانان در مدرسه، مسأله نیاز کشورها به ارتقا و بهبود رفتار مدرسه و افزایش بهبود وضعیت زندگی دانش‌آموزان در مدرسه، موضوع کیفیت زندگی در مدرسه را مطرح ساخت (۲۱)، به علاوه کیفیت زندگی در مدرسه برای اجتماعی شدن دانش‌آموزان بسیار مهم است، چراکه به آن‌ها کمک می‌کند که علاوه بر یادگیری مدرسه‌ای بر زبان و رفتارهای اجتماعی که در جامعه انسانی و مردم‌سالار دارای اهمیت هستند، تسلط پیدا کنند. به هر حال همراه با رشد کودکان ماهیت ارتباط اجتماعی، مفهوم خود، هویت فردی و خودآگاهی در کودکان رشد فزاینده‌ای می‌یابد که همگی مقوله‌هایی مرتبط با رشد عاطفی و اجتماعی هستند (۵). از این رو شناسایی عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان لازم و ضروری است، از سویی نظر به اهمیت متغیرهایی همچون جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی و عدم پژوهش در زمینه ارتباط متغیرهای مذکور در جامعه دانش‌آموزی، موجب شد تا مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان انجام شود و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارند؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان پسر متوسطه اول ناحیه پنج تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۰۳ بودند. بر اساس فرمول تاباچینک و فیدل، (۱۰۰+m) که در آن n حجم نمونه و m تعداد متغیرهای پیش‌بین است (۲۲) و با توجه به وجود شش متغیر پیش‌بین (سه خرده‌مقیاس جو اخلاقی مدرسه و سه

عمومی و مقیاس سازگاری نوجوانان محاسبه و تأیید شده است و روایی محتوایی آن را استادان صاحب‌نظر تأیید کرده‌اند. همچنین پایایی آن به روش آلفای کرونباخ $0/85$ به دست آمد (۸).

در مرحله اجرا بعد از کسب مجوز لازم از اداره آموزش و پرورش، پژوهشگران جهت نمونه‌گیری به مدارس پسرانه دوره اول متوسطه معرفی شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات پژوهش، با مراجعه به مدارس، پرسشنامه‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و از دانش‌آموزان درخواست شد که با دقت به گویه‌های پرسشنامه پاسخ بدهند. به شرکت‌کنندگان درباره محرمانه‌ماندن اطلاعات توضیحات لازم ارائه شد و اعتماد آنان جهت شرکت در پژوهش جلب شد. همچنین در پرسشنامه توضیحات لازم درباره هدف اجرای پژوهش و نحوه پاسخ‌دهی به گویه‌ها ارائه شد. پس از به حد نصاب رسیدن حجم نمونه پرسشنامه‌ها جمع‌آوری و خروجی داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با کمک نرم‌افزار آماری SPSS 22 تحلیل شدند.

یافته‌ها

بر اساس نتایج به دست‌آمده ۶۷ نفر ($55/83$ درصد) از شرکت‌کنندگان در پژوهش را دختران و ۵۳ نفر ($44/17$ درصد) را پسران تشکیل می‌دادند. در جدول ۱ یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

لذا دامنه نمرات بین ۱۳ تا ۹۱ و نمره بیشتر به معنای انسجام روان‌شناختی بالاتر است. آنتونوسکی (Antonovsky) روایی سازه آن را تأیید و پایایی به روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ) برای خرده‌مقیاس‌ها بین $0/82$ تا $0/95$ گزارش نمود (۲۴). در ایران محمدزاده و همکاران، پرسشنامه مذکور را هنجاریابی کردند که پایایی به روش آلفای کرونباخ $0/77$ و ضریب بازآزمایی کل مقیاس $0/66$ به دست آمد. همچنین روایی سازه آن تأیید و روایی همزمان این مقیاس با پرسشنامه ۴۵ سؤالی سرسختی روان‌شناختی $0/54$ به دست آمد (۲۵).

۳. پرسشنامه کیفیت زندگی تحصیلی: این پرسشنامه ۳۹ سؤالی را بورک و اسمیت (Bourke & Smith) (۱۹۸۹ م.) ساختند که ۷ بعد رضایت عمومی (سؤالات ۱، ۸، ۱۱، ۱۷، ۲۱، ۳۳)، عواطف منفی (سؤالات ۵، ۱۴، ۱۸، ۲۸، ۳۷)، رابطه با معلم (سؤالات ۹، ۱۲، ۱۵، ۲۵، ۳۱، ۳۹)، فرصت (سؤالات ۹، ۱۲، ۱۵، ۲۵، ۳۱، ۳۹)، پیشرفت (سؤالات ۴، ۷، ۱۶، ۲۶)، ماجراجویی (سؤالات ۱۰، ۱۳، ۲۳، ۲۷، ۳۲) و انسجام اجتماعی (سؤالات ۳، ۶، ۲۰، ۲۴، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ۳۶) را بر روی یک مقیاس چهاردرجه‌ای لیکرت از (کاملاً مخالفم: نمره یک تا کاملاً موافقم: نمره ۴) می‌سنجد. اینلی و بورک (Bourke) روایی این ابزار را تأیید و پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ $0/81$ گزارش کردند (۱۶). در پژوهش سلطانی شال و همکاران روایی همگرای پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه با بررسی همبستگی آن با پرسشنامه‌های خودکارآمدی

جدول ۱: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
تعامل معلم با دانش‌آموز	۵۴/۰۸	۱۱/۸۷	-۰/۹۴	-۰/۲۳
دانش‌آموز با معلم	۲۲/۸۱	۵/۵۰	-۱	۰/۰۴
دانش‌آموز با دانش‌آموز	۲۱/۶۱	۵/۹۸	-۰/۸۶	۰/۲۷
جو اخلاقی مدرسه	۹۸/۵۰	۱۸/۱۴	-۰/۸۸	۰/۰۲
کنترل‌پذیری	۱۶/۰۳	۳/۷۸	-۰/۵۸	-۰/۸۹
ادراک‌پذیری	۲۹/۴۰	۳/۳۱	-۰/۸۱	۰/۰۳
معناداری	۲۹/۹۳	۵/۹۰	-۱/۲۵	۰/۹۱
انسجام روان‌شناختی	۷۵/۳۷	۱۰/۰۲	-۰/۹۹	۰/۲۳
کیفیت زندگی تحصیلی	۹۲/۸۷	۱۱/۷۹	-۱/۲۵	۰/۹۱

جدول ۲: ضرایب همبستگی بین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی با کیفیت زندگی تحصیلی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
تعامل معلم با دانش‌آموز	۱						
دانش‌آموز با معلم	۰/۵۵**	۱					
دانش‌آموز با دانش‌آموز	۰/۲۴**	۰/۲۹**	۱				
کنترل‌پذیری	۰/۳۵**	۰/۴۶**	۰/۴۴**	۱			
ادراک‌پذیری	۰/۴۲**	۰/۲۴**	۰/۲۷**	۰/۳۸**	۱		
معناداری	۰/۴۸**	۰/۳۸**	۰/۳۲**	۰/۲۹**	۰/۲۸**	۱	
کیفیت زندگی تحصیلی	۰/۴۲*	۰/۲۵**	۰/۲۷**	۰/۳۹**	۰/۴۱**	۰/۵۹**	۱

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵؛ ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

بر اساس نتایج جدول ۲، تمامی ضرایب همبستگی محاسبه‌شده بین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی با کیفیت زندگی تحصیلی و در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار بود و مثبت بودن ضرایب به دست‌آمده نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی با کیفیت زندگی تحصیلی ارتباط مستقیم وجود داشت ($p < 0/01$).

به منظور پیش‌بینی کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان از طریق جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی، از آزمون

رگرسیون چندگانه استفاده شد. برای بررسی استقلال باقی‌مانده‌ها از آماره دوربین - واتسون استفاده شد. با توجه به اینکه مقدار آن (۱/۷۲) در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، می‌توان گفت پیش‌فرض استقلال باقی‌مانده‌ها رعایت شد. برای بررسی وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد که با توجه به نتایج به دست‌آمده انحرافی از مفروضه هم‌خطی چندگانه مشاهده نشد.

جدول ۳: تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی کیفیت زندگی تحصیلی از طریق جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی

مدل	B	SE	Beta	t	مقدار احتمال	R	مجدور R تعدیل‌شده	F	مقدار احتمال
ثابت	۱۶/۹۷	۰/۷		۲/۴۳	۰/۰۲	۰/۷۷	۰/۵۸	۲۸/۷۳	۰/۰۰۱
تعامل معلم با دانش‌آموز	۰/۱۷	۰/۰۸	۰/۱۷	۲/۲۱	۰/۰۳				
دانش‌آموز با معلم	۰/۲۰	۰/۱۶	۰/۱۰	۱/۲۴	۰/۲۲				
دانش‌آموز با دانش‌آموز	۰/۰۹	۰/۱۴	۰/۰۵	۰/۶۷	۰/۵۰				
کنترل‌پذیری	۰/۷۶	۰/۲۳	۰/۲۵	۳/۴۰	۰/۰۰۱				
ادراک‌پذیری	۰/۵۲	۰/۲۵	۰/۱۵	۲/۰۶	۰/۰۴				
معناداری	۵۵.۱	۰/۱۶	۰/۶۰	۹/۴۲	۰/۰۰۱				

در جدول ۳، مقدار F به دست‌آمده برای بررسی مدل رگرسیونی برابر با ۲۸/۷۳ بود که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار بود که نشان داد جو اخلاقی مدرسه و انسجام

روان‌شناختی می‌تواند تغییرات مربوط به کیفیت زندگی تحصیلی را به خوبی تبیین کند و نشان‌دهنده مناسب بودن مدل رگرسیونی ارائه شده بود. مقدار مجدور R تعدیل‌شده

دارد، روابطی که بر پایه اصول و ارزش‌هایی چون عدالت، احترام و مراقبت بنا شده است و سبب شکل‌گیری نوعی پیوند و احساس همبستگی میان افراد و برخورداری آنان از یک منبع حمایتی می‌شود. در دوره‌های اخلاقی، وجود ارتباط بین فردی مثبت میان دانش‌آموزان از یکسو و دانش‌آموزان و معلمان از سوی دیگر به عنوان یکی از منابع محیطی عمل می‌کند که قدرت مقابله با فشار و تلاش برای حفظ یکپارچگی و ارزش‌های اخلاقی را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد. از این رو، زمانی که اصول اخلاقی بر جو و محیط آموزشی حاکم باشد دانش‌آموزان احساس می‌کنند در یک محیط شفاف، عادلانه و منصفانه قرار دارند و عنصر همکاری، اعتماد متقابل و احترام در بین دانش‌آموزان و کارکنان مدرسه افزایش می‌یابد و در نتیجه میزان رفتارهای آسیب‌زای تحصیلی و بی‌نظمی و خشونت در مدرسه کاهش (۲۷) و در نتیجه کیفیت زندگی تحصیلی افزایش می‌یابد. در تبیینی دیگر می‌توان گفت وجود تعاملات و رفتارها و شیوه عملکرد مبتنی بر انصاف، برخورد بدون جانبداری، رعایت عدالت می‌تواند باعث انتقال حس ارزشمندی بین دانش‌آموزان شود و باور کارآمدی و شایستگی را در آن‌ها تقویت کند، ادراک نوجوان از اینکه مدرسه را محیطی امن ببیند که با او منصفانه رفتار می‌شود، مؤلفه مهم دیگری در رشد مثبت است، چنین محیطی نیازهای اساسی نوجوانان به خودکارآمدی و شایستگی را تکمیل می‌کند و زمینه را برای شکوفاشدن و رشد مثبت فراهم می‌کند. همچنین وقتی دانش‌آموزان پیوندهای قوی با معلمان، اولیای مدرسه و همسالان داشته باشند، همدلی و ارتباط بیشتری را تجربه می‌کنند. بنابراین مدارس با داشتن اصول و قواعد اخلاقی احتمالاً بتوانند سرمایه‌های تحولی همچون شایستگی، اطمینان، همدلی، مراقبت، منش و ارتباط را در دانش‌آموزان پدید آورند. در واقع، ادراک مثبت از جو مدرسه سبب ارتقای کیفیت زندگی در مدرسه و تحصیل می‌شود.

نتایج نشان داد همبستگی بین مؤلفه‌های انسجام روان‌شناختی با کیفیت زندگی تحصیلی مثبت و معنی‌دار بود و مؤلفه‌های انسجام روان‌شناختی، توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان را داشتند. نتیجه به دست آمده هم‌راستا

برابر با $0/58$ به دست آمد که نشان داد مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی، 58 درصد از واریانس کیفیت زندگی تحصیلی را تبیین می‌کنند. مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای مؤلفه تعامل معلم با دانش‌آموز $(\beta=0/17, p<0/05)$ ، کنترل‌پذیری $(\beta=0/23, p<0/05)$ ، ادراک‌پذیری $(\beta=0/25, p<0/05)$ و معناداری $(p<0/05)$ است. $(\beta=0/16)$

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد. نتایج نشان داد رابطه بین مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه با کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان مثبت و معنی‌دار بود و مؤلفه‌های جو اخلاقی مدرسه، توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی تحصیلی را داشتند. یافته فوق با نتایج مطالعات در این زمینه همسو است. نتایج مطالعه آزادی‌ده‌بیدی و خرمائی (۱۴۰۱ ش.) نشان داد که صفات منشی با اثرگذاری بر درک جو اخلاقی مدرسه می‌تواند منجر به کاهش رفتارهای آسیب‌زای تحصیلی و افزایش رفتارهای مدنی تحصیلی شود (۱۱). پژوهش موسوی و کاظمی (۱۳۹۸ ش.) نشان داد بین جو اخلاقی مدرسه با تعلل‌ورزی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه منفی و معناداری وجود داشت (۱۲). یافته‌های پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۷ ش.) نشان داد که مؤلفه‌های جو اخلاقی با حس تعلق به مدرسه ارتباط مستقیم و مثبت دارند. همچنین مؤلفه‌های جو اخلاقی از طریق حس تعلق به مدرسه با پیشرفت تحصیلی رابطه غیر مستقیم و مثبت دارند (۱۰). در تبیین یافته فوق می‌توان گفت جو اخلاقی مدرسه جوی است که در آن ارزش‌های اخلاقی، عدالت، همدلی، همکاری، توجه به تفاوت‌های فردی، احترام به نظرات دیگران، مسئولیت‌پذیری، رعایت مقررات و نقدپذیری بر روابط بین معلمان و دانش‌آموزان حاکم است (۲۶). جو اخلاقی مدرسه به وجود روابط مؤثر و مثبت میان دانش‌آموزان و همچنین میان دانش‌آموزان و معلمان اشاره

با نتایج مطالعات پیشین در این زمینه است. یافته‌های پژوهش تاجیکی و همکاران (۱۳۹۸ ش.) نشان داد که متغیرهای احساس انسجام روانی و سلامت اجتماعی با کیفیت زندگی در زنان با جراحی پستان ارتباط مثبت و معنادار داشتند و توانستند تغییرات کیفیت زندگی در زنان با جراحی پستان را تبیین کنند (۱۷). مطالعه باشکوه و همکاران (۱۴۰۲ ش.) نشان داد تقویت سرسختی روان‌شناختی و احساس انسجام در دانش‌آموزان، اشتیاق تحصیلی آنان را ارتقا و موفقیت آنان را در زمینه عملکردهای تحصیلی - تربیتی فراهم می‌کند (۲۰). پژوهش محمدی یوزباشی کندی و همکاران (۱۳۹۹ ش.) نشان داد اثر مستقیم حس انسجام و خودآگاهی هیجانی بر بهزیستی تحصیلی معنادار بود و حس انسجام و خودآگاهی هیجانی به طور معناداری می‌تواند بهزیستی تحصیلی را پیش‌بینی نمایند (۱۳). در تبیین یافته فوق می‌توان گفت دانش‌آموزانی که دارای ویژگی‌های قابل فهم، قابل مدیریت و معنادار بودن هستند دارای یک احساس نافذ، پایدار و پویا درباره رویدادهای زندگی می‌باشند، تمام رویدادهای مثبت و منفی زندگی را معنادار و باارزش می‌دانند و تلاش می‌کنند تا بر رویدادها مسلط شوند یا آن‌ها را درک کنند و یا برای آن‌ها معنایی بیابند (۲۸). همچنین احساس انسجام روانی یک منبع مقاومت تعمیم‌یافته است که اثرات استرس را بر سلامت تعدیل می‌کند و روش‌های مفید و سودمندی را برای مقابله با عوامل فشارزا در اختیار افراد قرار می‌دهد و اینکه احساس انسجام روانی قدرت تعقل، استفاده بهینه از منابع موجود و استفاده از راهبردهای مقابله‌ای سازگار را افزایش می‌دهد (۲۹)، لذا افرادی که احساس انسجام بالاتری دارند، شرایط را بهتر درک کرده و ضمن کنارآمدن با مشکلات، احساس واقعی نسبت به آن دارند و در نتیجه رضایت از کیفیت زندگی بالاتری را تجربه می‌کنند. در تبیینی دیگر می‌توان گفت که احساس انسجام روانی باعث می‌شود فرد بتواند هیجان‌ات و رویدادهایی که در زندگی متحمل می‌شود را بهتر درک کرده و آن‌ها را قبول نماید. دانش‌آموزانی که احساس انسجام بالاتری دارند، شرایط را بهتر درک کرده و ضمن کنارآمدن با

مشکلات، احساس واقعی‌تری نسبت به آن‌ها دارند. از این رو احساس انسجام روانی منجر به ایجاد اعتماد به نفس در این افراد شده و در نتیجه کیفیت زندگی تحصیلی را بالاتر می‌برد. این پژوهش با محدودیت‌های روش‌شناختی همراه بود که از جمله می‌توان به استفاده صرف از پرسشنامه اشاره کرد. پرسشنامه‌ها محدودیت‌های ذاتی از جمله پاسخ‌های قابل پذیرش اجتماعی، خطاهای اندازه‌گیری و نظایر آن را دارند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی از سایر روش‌های جمع‌آوری اطلاعات همچون مصاحبه و به خصوص مشاهده استفاده شود. محدودیت دیگر روش نمونه‌گیری در دسترس و جامعه آماری پژوهش است که تعمیم نتایج حاصله به جوامع و گروه‌های دیگر نیازمند احتیاط و بررسی‌های بیشتری است، لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های ساختاریافته یا نیمه‌ساختاریافته نیز استفاده شود و در نهایت پژوهش‌های مشابه در سایر پایه‌ها و مقاطع تحصیلی و همچنین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه می‌تواند زمینه جدیدی برای مطالعه باشد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود مسئولان برای ارتقای کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان میزان انسجام روان‌شناختی و بهبود جو اخلاقی مدرسه را از طریق کارگاه‌های آموزشی و کاربردی افزایش دهند.

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که جو اخلاقی مدرسه و انسجام روان‌شناختی از عوامل مؤثر و تأثیرگذار در ارتقای کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشند، از این رو بایسته است که دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت توجه به این عوامل را در برنامه‌ریزی‌های نظام آموزشی مد نظر قرار دهند.

مشارکت نویسندگان

بینا بمانیان: نگارش متن اصلی پژوهش.

شادی ذوالفقاری: اجرای مداخله و جمع‌آوری داده‌ها.

نیلوفر بهرامی: تحلیل آماری مقاله.
نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت
پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق،
تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای
تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ
محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت
آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

References

- Houben-van Hertten M, Bai G, Hafkamp E, Landgraf JM, Raat H. Determinants of health-related quality of life in school-aged children: A general population study in the Netherlands. *PLoS One*. 2015; 10(5): e0125083.
- Feraco T, Casali N, Ganzit E, Meneghetti C. Adaptability and emotional, behavioural and cognitive aspects of self-regulated learning: Direct and indirect relations with academic achievement and life satisfaction. *British Journal of Educational Psychology*. 2023; 93(1): 353-367.
- Bidzan-Bluma I, Bidzan M, Jurek P, Bidzan L, Knietzsch J, Bidzan M. A Polish and German population study of quality of life, well-being and life satisfaction in older adults during the Covid-19 pandemic. *Frontiers in Psychiatry*. 2020; 11: 585813.
- Bathelt J, de Haan M, Dale NJ. Adaptive behaviour and quality of life in school-age children with congenital visual disorders and different levels of visual impairment. *Research in Developmental Disabilities*. 2019; 85: 154-162.
- Kliesener T, Meigen C, Kiess W, Poulain T. Associations between problematic smartphone use and behavioural difficulties, quality of life and school performance among children and adolescents. *BMC Psychiatry*. 2022; 22(1): 195.
- Skevington S, Gillison F. Assessing children's quality of life in health and social services: Meeting challenges and adding value. *Journal of Children's Services*. 2006; 1(2): 41-50.
- Ahmadi S, Hasani M, Mousavi M. The Relationship between School Ethical Climate and Students' Sense of Belonging to School and Academic Achievement. *Ethics in Science and Technology*. 2019; 13(4): 125-132. [Persian]
- Azadi Dehbidi F, Khormaei F. Explanation of moral academic behaviors: The role of character trait and ethical climate school. *Journal of Educational Research*. 2022; 11(45): 183-202. [Persian]
- Azadi dehbidi F, Khormaei F, Sheikholeslami R, Hosinchari M. The mediating role of positive youth development in the relationship between ethical climate school with destructive academic behaviors. *Educational Psychology*. 2021; 17(62): 177-203. [Persian]
- Ahmadi S, Hassani M, Mousavi M. The Relationship between School Ethical Climate and Students' Sense of Belonging to School and Academic Achievement. *Journal of Ethics in Science and Technology*. 2019; 13(4): 125-132. [Persian]
- Azadi Dehbidi F, Khormaei F. The mediating role of school ethical climate in the relationship between character trait with academic destructive behaviors and academic citizenship behaviors. *Educational Research*. 2022; 11(1): 183-202.
- Mousavi SM, Kazemy M. Investigating the relationship between the moral climate of the school and teaching styles with academic procrastination in the second secondary students of the 1st district of Zanjan city. *Applied Research in Consulting*. 2019; 2(2): 1-17. [Persian]
- Mohammadi Youzbashkandi F, Livarjani S, Hoseini Nasab D. The Relationship between Sense of Coherence, Self-Compassion and Academic Well-being: the Mediating role of Emotional Self-awareness. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2021; 15(60): 18-31. [Persian]
- Farahan M, Heydari H. Effectiveness of Cognitive-Behavioral Group Therapy on Self-Injury and Self-Coherence of Substance Abusers. *Social Health and Addiction*. 2017; 4(13): 131-146. [Persian]
- Salajegheh S, Emamipour S. Explaining structural modeling of the relationship between self-coherence and mental well-being based on the mediating role of cognitive emotion regulation strategies in women with breast cancer. *Thought and Behavior in Clinical Psychology*. 2018; 12(46): 67-76. [Persian]
- Bourke S, Smith M. Quality of life and intentions for further education. Adelaide: Annual Conference of the Australian Association for Research in Education; 1989.
- Tajiki S, Safarpour Dehkordi S, Razaghi S. The relationship of sense of mental coherence and social health with quality of life in women with mastectomy. *Scientific Journal of Social Psychology*. 2019; 7(51): 23-32. [Persian]
- Mozdeh R, Namani E. Relationship between Vitality and Sense of Psychosocial Coherence with Nurses' Quality of Work Life: The Role Mediating of Self-Differentiation. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences*. 2021; 27(6): 744-751.
- Bayat F, Dasht Bozorgi Z. The mediating role Quality of Life in the relationship between the Meaning of Life and Sense of Coherence with Death Anxiety in elderly of Ahvaz city. *Quarterly Journal of Health Psychology and Social Behavior*. 2022; 1(2): 73-86. [Persian]

20. Bashokooh A, Akbarpoor MB, Jafarzadeh MR. Structural Modelling of the Relationship Between Psychological Hardiness and Academic Enthusiasm with the Mediating Role of Sense of Coherence in First Secondary School Students. *Research in Teaching*. 2023; 11(2): 235. [Persian]
21. Soltani Shal R, Karshki H, Agha Mohammadian Sharbaf HR, Abde Khodae MS, Bafandeh H. Evaluation of validity and reliability of the quality of school life questionnaire in Mashhad schools. *Journal of Kerman University of Medical Sciences*. 2012; 19(1): 79-93. [Persian]
22. Tabachnick BG, Fidell LS, Ullman JB. *Using multivariate statistics*: Pearson. Boston: MA; 2013.
23. Schulte LE, Thompson FT, Talbott J, Luther A, Garcia M, Blanchard S, et al. The development and validation of the ethical climate index for middle and high schools. *The School Community Journal*. 2002; 12(2): 117-132.
24. Antonovsky A. *Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well*. San Francisco: Jossey-Bass; 1987.
25. Mahammadzadeh A, Poursharifi H, Alipour A. Validation of Sense of Coherence (SOC) 13-item scale in Iranian sample. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2010; 5: 1451-1455. [Persian]
26. Antonovsky A. The structure and properties of the sense of coherence scale. *Social Science & Medicine*. 1993; 36(6): 325-333.
27. Eriksson M. The sense of coherence: The concept and its relationship to health. *The handbook of salutogenesis*. Cham: Springer; 2022. p.61-68.
28. Schulte LE, Thompson F, Talbott J, Luther A, Garcia M, Blanchard S, et al. The development and validation of the ethical climate index for middle and high schools. *The School Community Journal*. 2002; 12(2): 117-132.
29. Susilowati N, Kusmuriyanto K, Abiprayu KB. Encouraging student ethical behavior through ethical climate in higher education. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*. 2021; 15(2): 213-222.